

ALL
YOU
NEED
IS LESS

**CONSUMPTIEVERMINDERING GAAT NIET VANZELF
GEERTE PARADIES EN RUUD VAN DEN BRINK**

› INTRODUCTIE KOMENDE 15 MIN

- › Hoe kun je steun vinden bij burgers en bedrijven voor minder consumptie of minder economische activiteit?

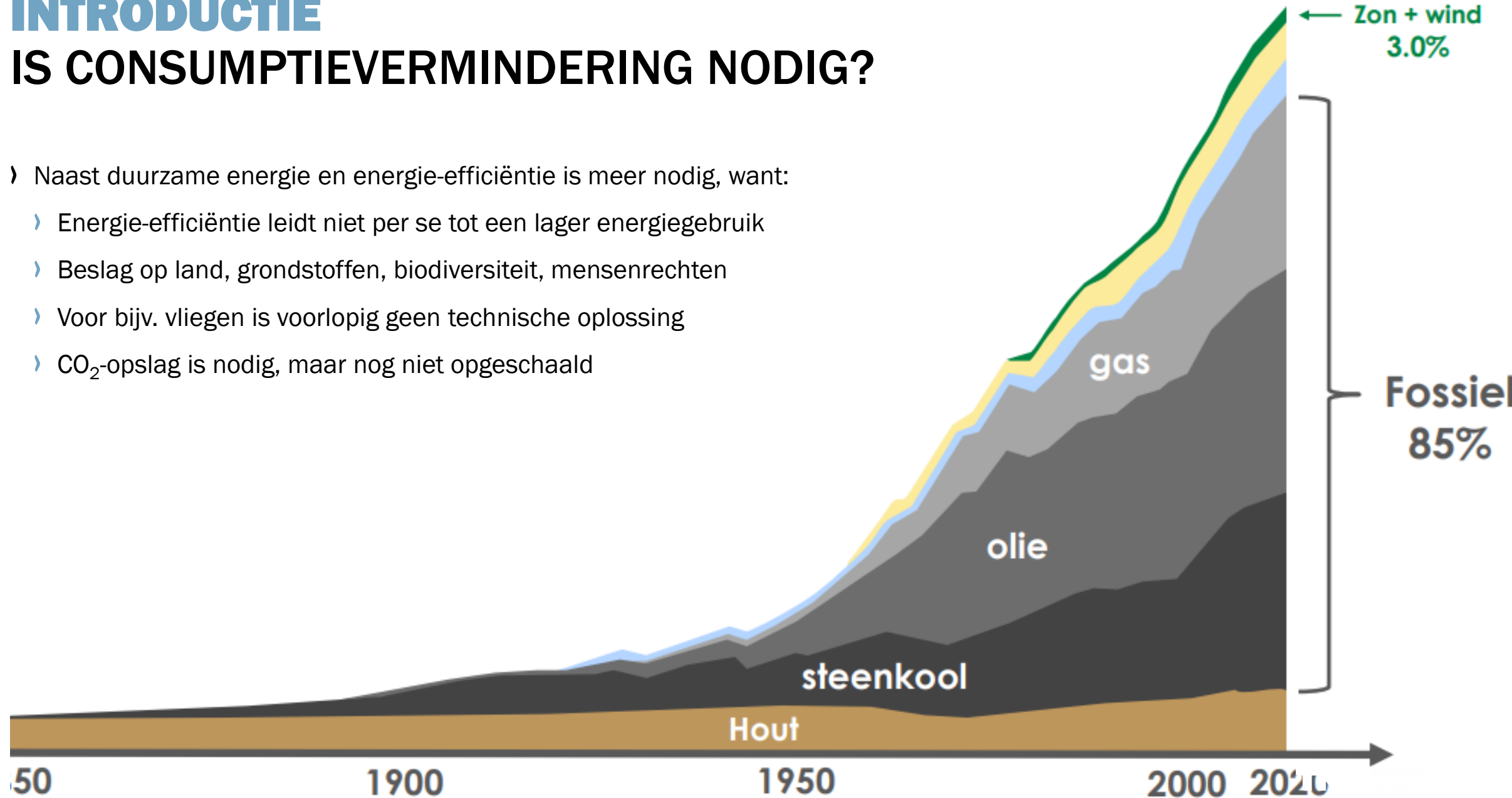

“Yes, the planet got destroyed, but for a beautiful moment in time we created a lot of value for shareholders.”

› INTRODUCTIE

IS CONSUMPTIEVERMINDERING NODIG?

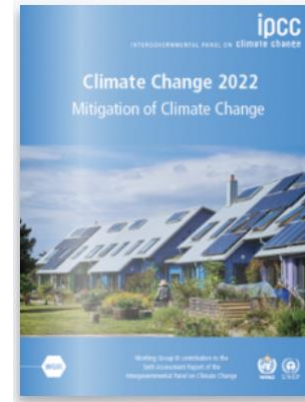
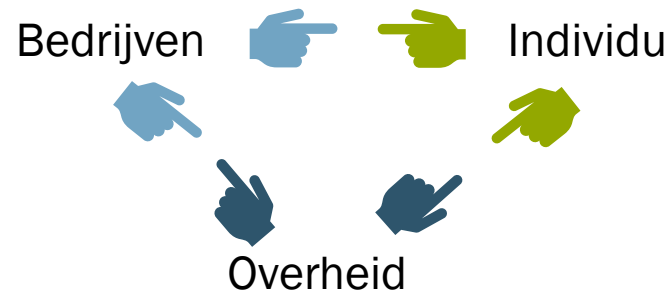
- › Naast duurzame energie en energie-efficiëntie is meer nodig, want:
  - › Energie-efficiëntie leidt niet per se tot een lager energieverbruik
  - › Beslag op land, grondstoffen, biodiversiteit, mensenrechten
  - › Voor bijv. vliegen is voorlopig geen technische oplossing
  - › CO₂-opslag is nodig, maar nog niet opgeschaald

INTRODUCTIE

WIE IS AAN ZET?

- › Veranderen consumptiepatroon als klimaatmaatregel. Maar hoe dan?
- › Wie is aan zet?

COLUMN
PETER DE WAARD

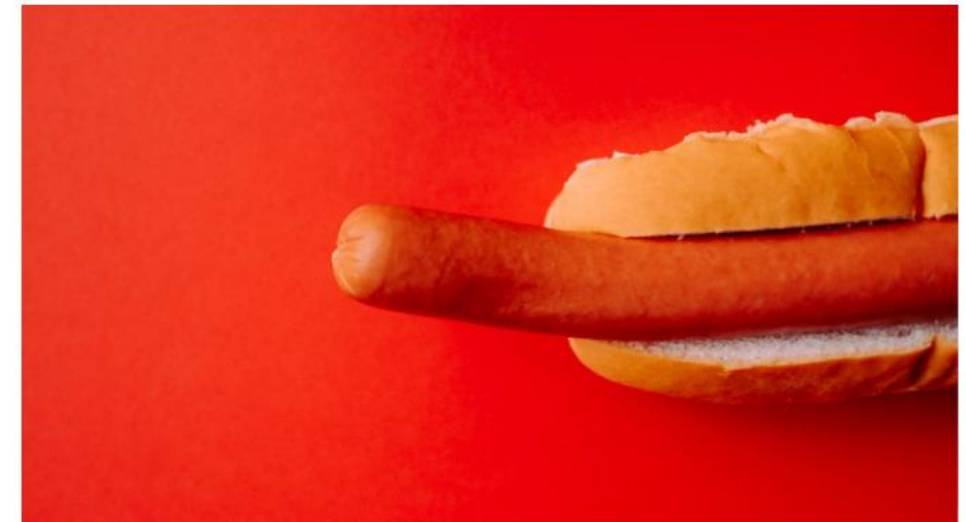
Moet Nederland gaan consumeren of consuminderen?

Groener leven

Onze levensstijl moet anders om het klimaat te redden. Maar hoe gooien we het roer om?

● NIEUWS BINNENLAND

BINNENLAND

'NEDERLAND VLEESLAND, WAAR SMAKEN VERSCHILLEN' LUIDT NIEUWE CAMPAGNE VLESSECTOR

01.09.2022 | 06:33 UUR | RENEE DE WITTE

“Nederland Vleesland, waar smaken verschillen.” Met deze slogan begint de vleessector donderdag een campagne om vlees uit het verdomhoekje te halen.

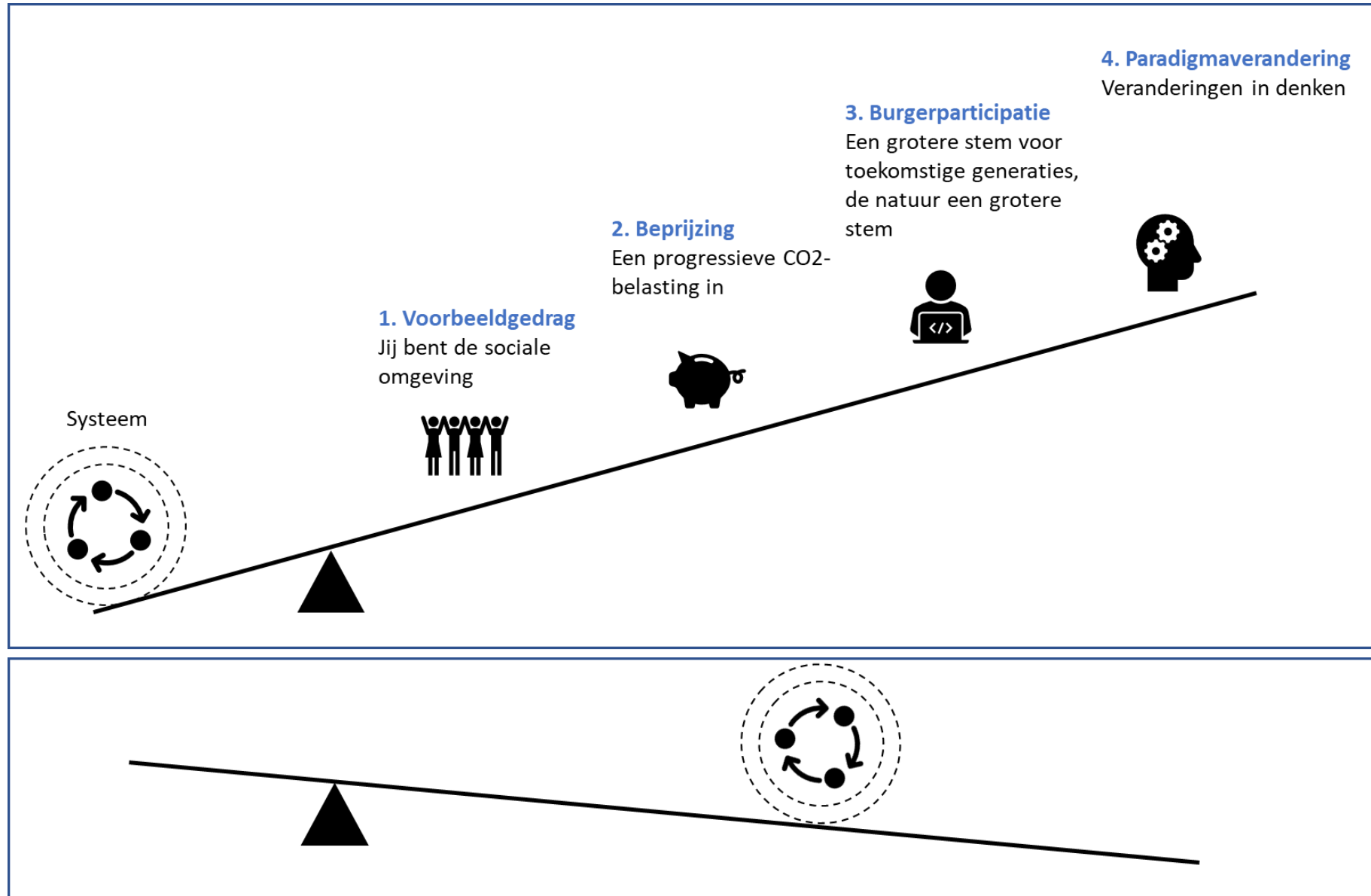
vorden, in een land waar we nuisnoudens . . . eens een
pvangtoeslag-punten kunnen geven zonder 70.000 kinderen kapot te make

INTRODUCTIE

CONSUMPTIEVERMINDERING IS LASTIG

1. Omgeving nodigt niet uit tot duurzaam gedrag
2. Iets kopen voelt prettig
3. Minder consumeren voelt als verlies
4. Duurzaam gedrag ‘compenseren’ met minder duurzaam gedrag
5. Bespaard geld uitgeven aan klimaatbelastende producten
6. (Markt)partijen hebben niet altijd belang bij minder consumeren
7. Economische groei wordt als noodzakelijk gezien
  - belastinginkomsten, winsten, werkgelegenheid

› VIER AANGRIJPINGSPOINTEN

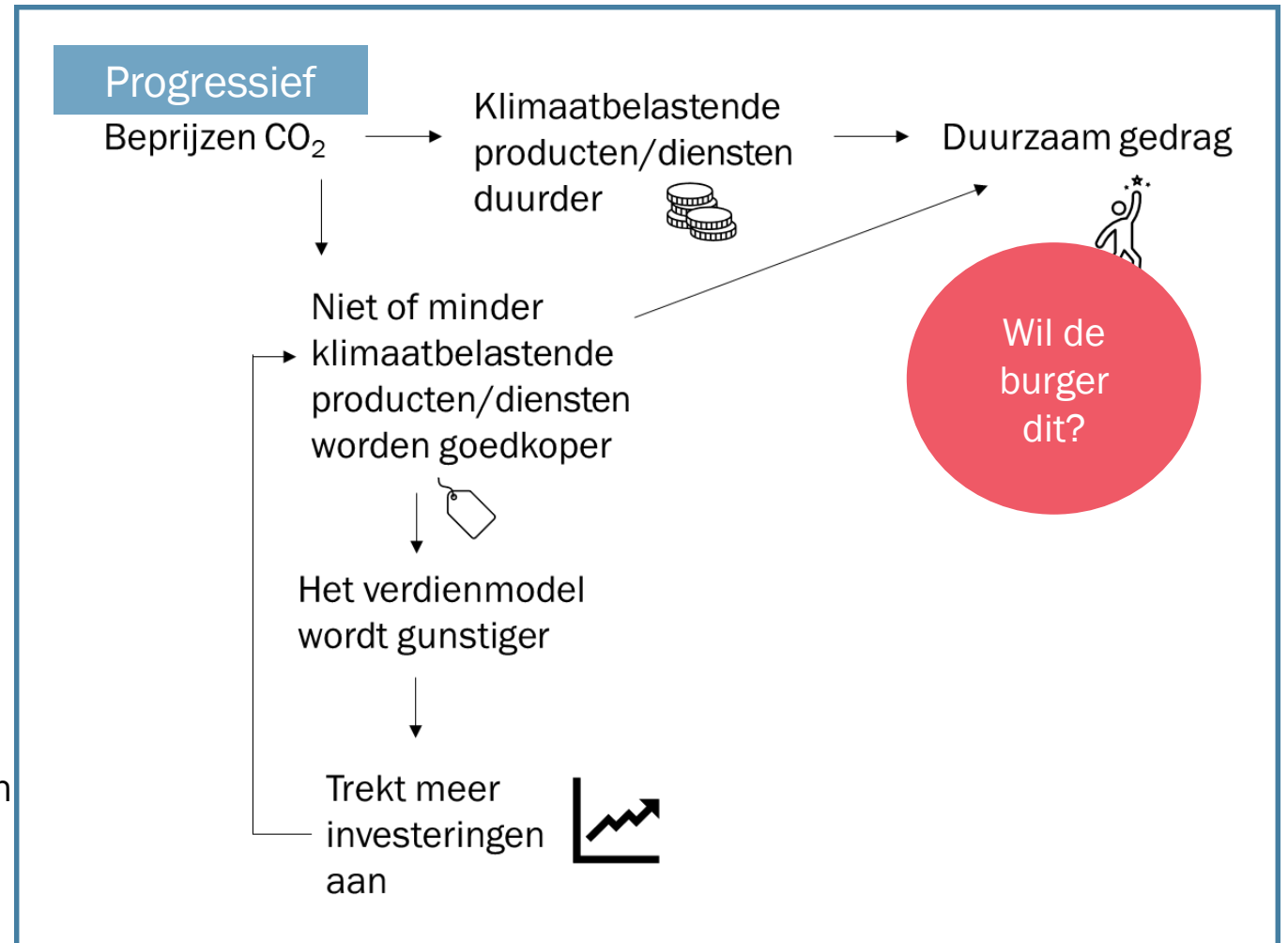

Geinspireerd op:
Meadows, 2008

› **BEPRIJZING: EEN PROGRESSIEVE CO₂-BELASTING**

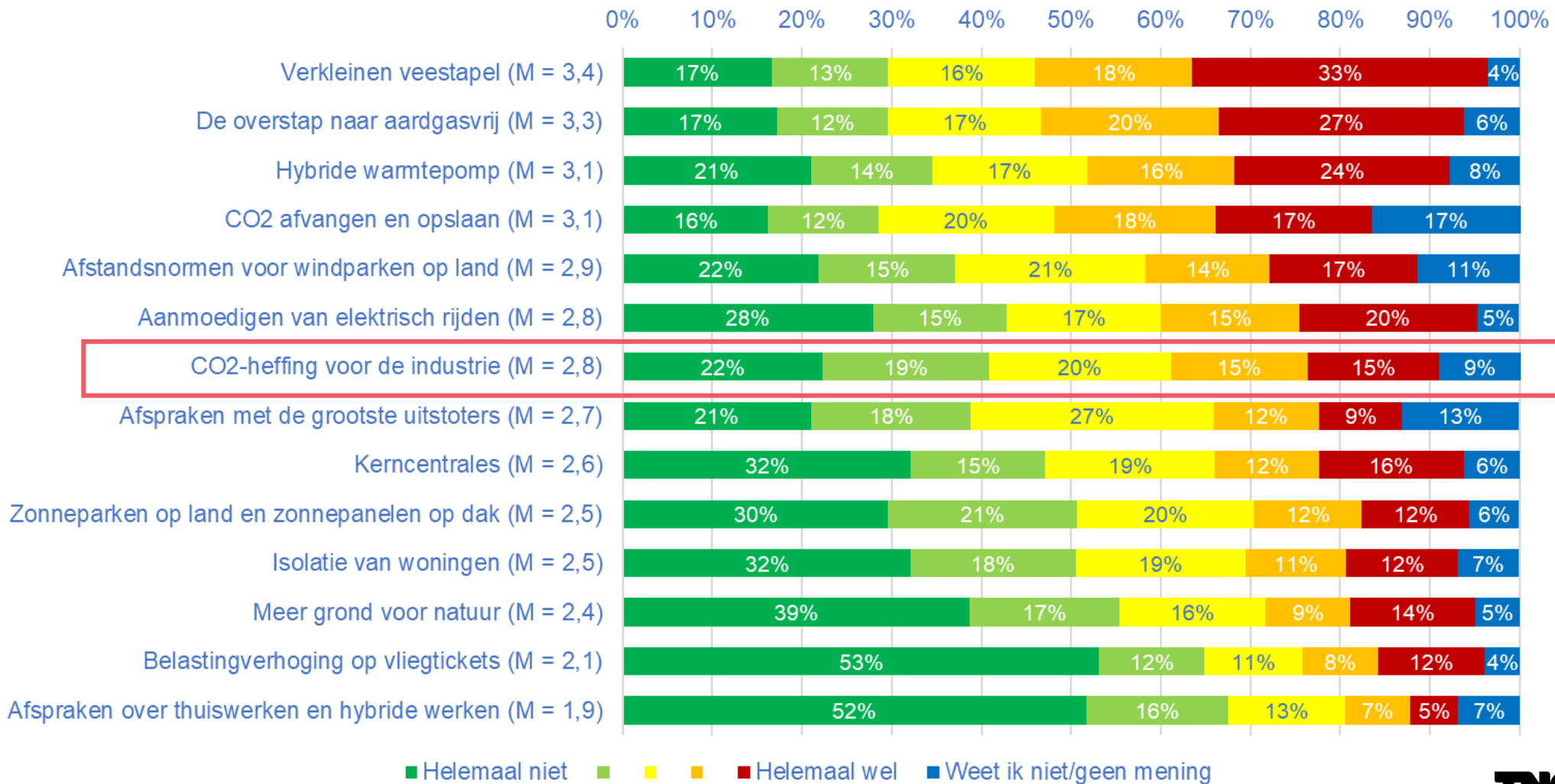
HOE ZOU HET DOMINO-EFFECT KUNNEN WERKEN?

- › CO₂-budget + handel
  - › Implementatie
  - › Kwetsbare groepen
- › Progressieve CO₂-belasting
  - › Past redelijk bij huidige paradigma
- › Beperkingen:
  - › Werkt niet voor alle producten of diensten
  - › Implementatie is een vraagstuk
  - › Consumenten en bedrijfsleven beschermen
  - › Bestaande marktpartijen: gelijk speelveld

BURGERPERSPECTIEF

IN WELKE MATE MAAKT U ZICH ZORGEN OM DEZE MAATREGEL?

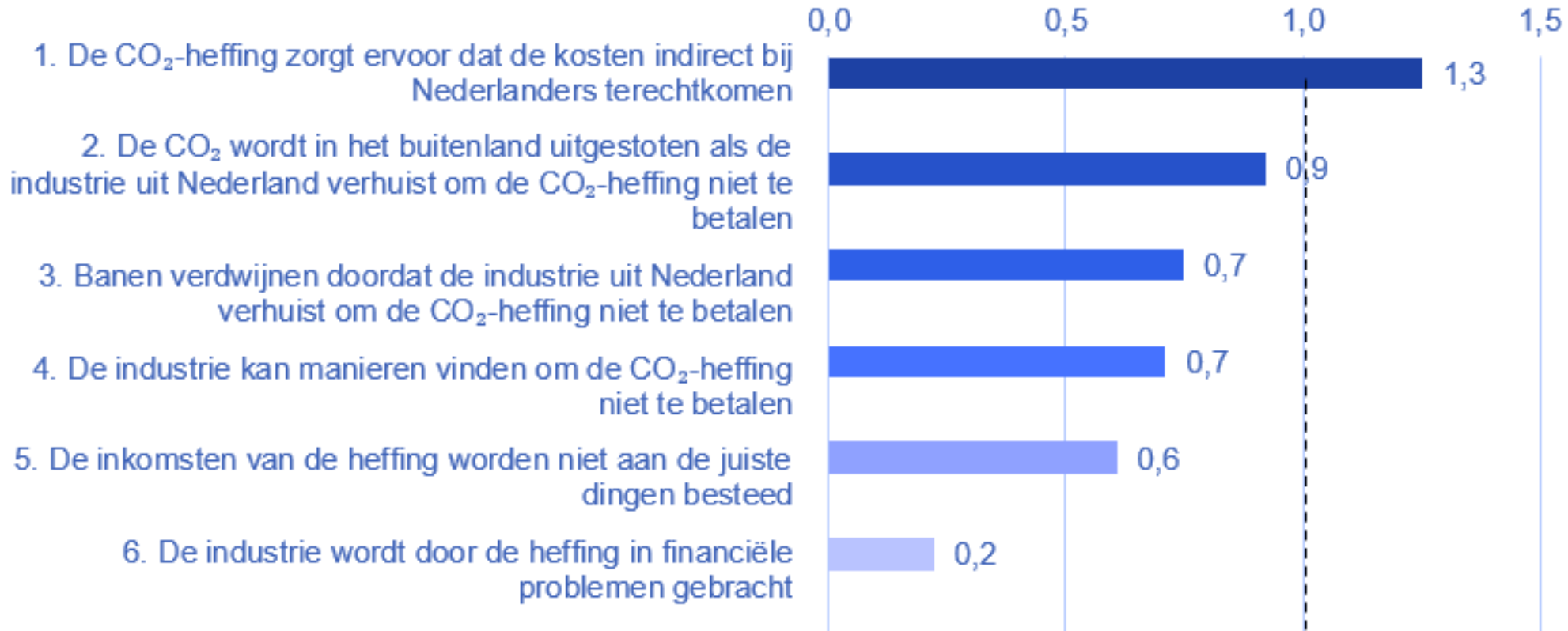

Zorgen bij een CO2-heffing industrie

BURGERPERSPECTIEF

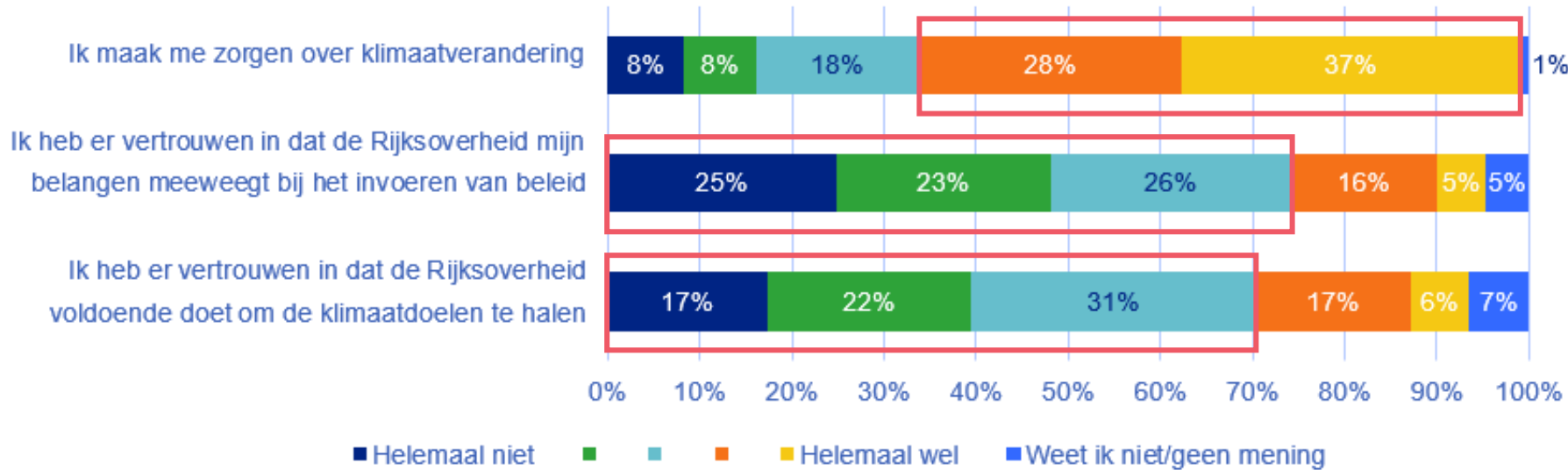
WELKE ZORGEN STAAN IN UW TOP 3?

Met name
zorgen over
de kosten

BURGERPERSPECTIEF

KLIMAATZORGEN & VERTROUWEN IN RIJKSOVERHEID

- 65% maakt zich zorgen over klimaatverandering
- Minder vertrouwen en veel 'neutraal' (niet veel, niet weinig)

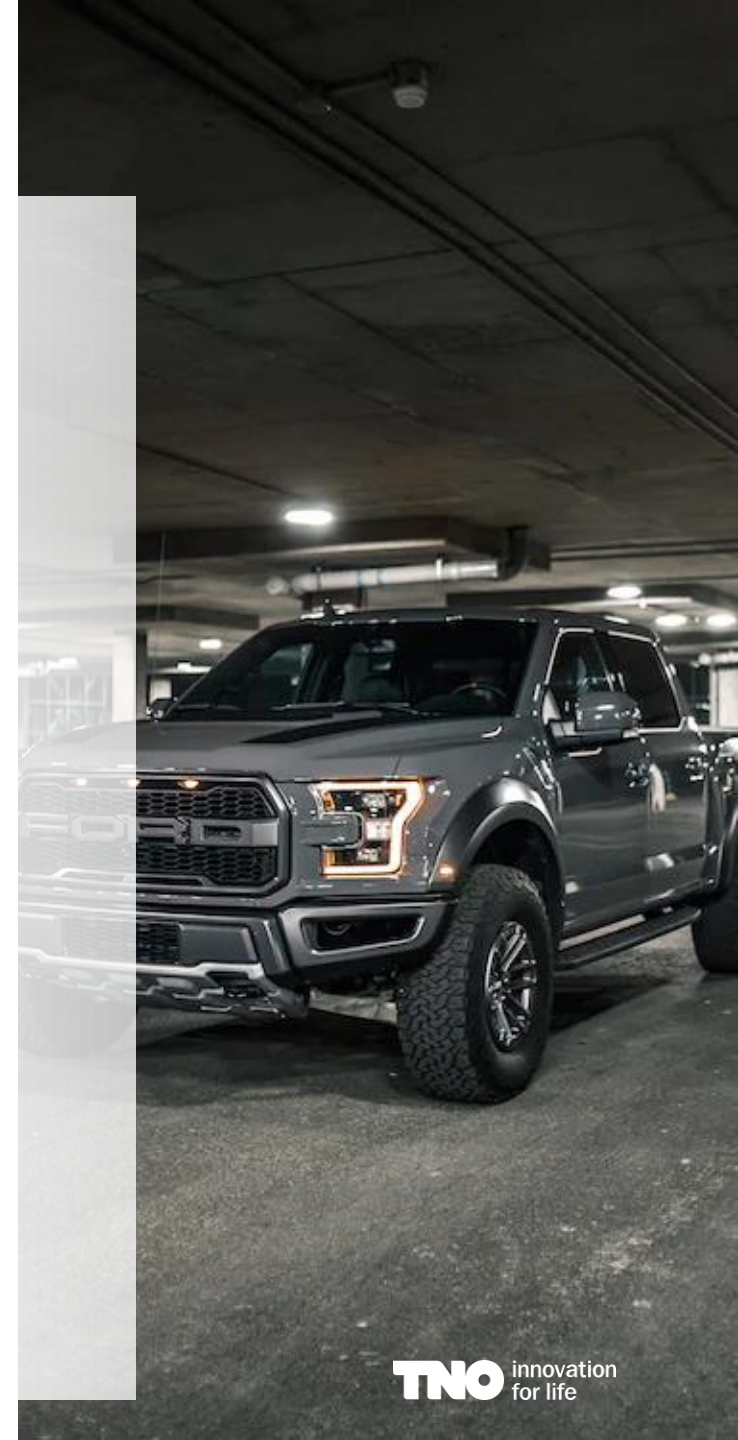
› **BURGERPERSPECTIEF**

WAT ZORGT VOOR MEER DRAAGVLAK VOOR BREDE CO₂-BELASTING?

- › Een brede CO₂ belasting kan als eerlijk en acceptabel worden gezien:
- › Bescherm kwetsbare groepen, bijv. door:
  - › Maak de belasting progressief: wie meer gebruikt betaalt meer
  - › Geef een deel van de belasting terug aan burgers (rebate).
  - › Verlaag belasting op arbeid
- › Besteed de inkomsten aan verduurzaming, bijvoorbeeld aan beter OV, of duurzame energieopwekking.
- › Informeer burgers en media in een vroeg stadium

Bron: Perceived fairness and public acceptability of carbon pricing: a review of the literature

(Maestre-Andrés, et al., 2019)

› **BESLISSERS BIJ BEDRIJVEN BEHOUDEN OF VOORUIT?**

- › We zien een rol voor ondernemers en beslissers en intrapreneurs bij bedrijven om te werken aan nieuwe verdienmodellen
  - › Repareerbaarheid, kwaliteit, verhuur, delen, etc.,
- › Meedenken over de wetgeving die daar voor nodig is
  - › Bijv. steun aan een progressieve CO₂-taks
- › Belangenbehartiging in de richting van duurzaamheid
- › [Zeeman steunt initiatiefwet zorgplicht bedrijfsleven \(fd.nl\)](https://fd.nl)

Zeeman steunt initiatiefwet zorgplicht bedrijfsleven

 Van onze redacteur

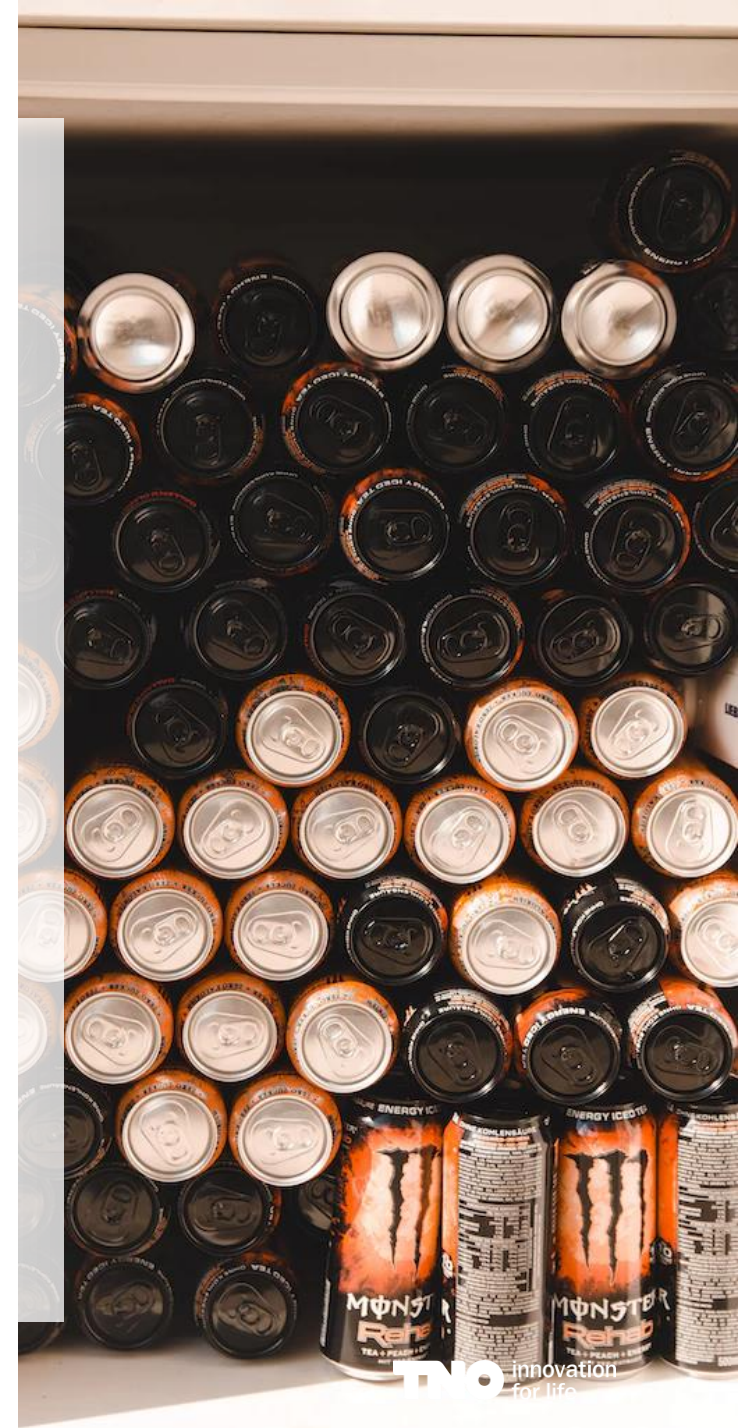
Zeeman stelt in zijn verklaring dat de initiatiefwet voor het bedrijf niets verandert. Foto: ANP

Kledingverkoper Zeeman steunt de initiatiefwet voor ketenverantwoordelijkheid voor het bedrijfsleven. Het bedrijf roept de Tweede Kamer op niet te wachten tot Brussel met een voorstel komt, ook al ligt in Europa een concept-richtlijn klaar waarover lidstaten, de Europese Commissie en het Europees Parlement het eens moeten worden.

› CONSUMPTIEVERMINDERING SAMENGEVAT

Hoe kun je steun vinden bij burgers en bedrijven voor minder consumptie of minder economische activiteit?

- › Fysieke en sociale omgeving maakt het ons moeilijk om minder te consumeren
- › (Ingrijpend) beleid maakt duurzaam gedrag en productie makkelijker, zoals een CO₂ taks
  - › Maar dat moet “de maatschappij” dan wel willen
- › Burgers staan best open voor beleid, maar hebben ook zorgen
- › Het is mogelijk draagvlak te vergroten door de inrichting van beleid en door communicatie
- › Er is zeker een rol weggelegd voor industrie en bedrijven
  - › Verandering van producten en diensten, verdienmodellen
  - › Belangenbehartiging richting duurzaamheid

› CONSUMPTIEVERMINDERING ONDERZOEKSVRAGEN

- › Wij gaan verder met o.a. deze onderzoeksvragen:
  - › Hoe verschillen groepen burgers in op welke wijze hun consumptie tot CO₂-uitstoot leidt?
  - › Welk beleid draagt bij aan consumptievermindering?
  - › Hoe ontwerp je een narratief rond consumptieverminderend beleid?
  - › Hoe kan het systeem aangepast worden om kledingconsumptie te verminderen?
  - › Wat is het potentieel van alternatieve economische paradigma's?
- › Aanvullend:
  - › Hoe zou een brede (progressieve) CO₂-belasting er uit kunnen zien? Implementatie? Systeminvloeden?
  - › Hoe zien verdienmodel/beleids-combinaties er uit? Implementatie? Systeminvloeden?

› CONSUMPTIEVERMINDERING VRAGEN?

› geerte.paradies@tno.nl

“Yes, the planet got destroyed, but for a beautiful moment in time we created a lot of value for shareholders.”

› **BEDANKT VOOR
UW AANDACHT**

TNO innovation
for life